

amely szerint a világ dolgaitól elidegenült költő rádöbrent arra, hogy egyedül csak a szerelembe kapaszkodhat. Láttuk azonban, hogy ez nem így van, és a már elmondottakhoz most már csak azt kell hozzáténnünk, hogy a szerelem Radnóti költészetében sohasem menekülés, s a „Személy harmadik” meditációja idején pedig különösen nem az. Élete egyetlen felhőtlen boldogságát, életkedvének állandó ösztönzőjét jelenti, ez kétségtelen (a szóban levő utolsó sor sem akar ennél többet mondani), de mégsem köti le egész személyiségét — és főképp nem a politikus „én”-t kizáró ellenpólus. Epp ellenkezőleg. Bizonyításul talán elég a „Személy harmadik” problematikájával és esztétikai struktúrájával sokban rokon „Fogaid ne mossa panaszó” a szerelmet és politikát elválaszthatatlan egységben összekapcsoló utolsó versszakát idéznünk:

*Ketten vagytok és ketten a sok szegény,
országod népe szeretői! hallgass
és készülj panasztalan csókon
hajolva a harcra, mert jön a szél!*

De a „Személy harmadik” után néhány héttel megszületett „Tavasza jósolok itt” soraiból szintén hasonló szerelemkoncepció olvasható ki.

Az elmondottak után az utolsó strofa szerkezeti központját csak a harmadik sor felszólító mondatában kereshetjük: „Emeld fel a fejed és örülj”, azaz emeld fel, mert újra megtaláltad önmagadat, vállalod sorsodat, s ha ezt teszed, szeretőd sem ijed meg, hogy nem azzal találkozik, akit addig ismert... Örülj, hogy megtaláltad magadat, és örülj, hogy ő a tiéd. A „Személy harmadik” struktúrájának látszólag egymással ellentétben álló felszólító mondati végeredményben egymásba futnak tehát, és refrénszerű ismétlődésükkel együtt képviselik a versnek azt a szerkezeti magvát, ahonnan a jelentés megközelíthető. Ez a megközelítés kétségtelenül nem volt könnyű, hiszen egy intellektuális elemei ellenére is elsősorban emocionális telítettségű vers állt előttünk. Megértéséhez a költő belső dialógusának az érzelmek világának nem-tudatos rétegeit sem mellőző rekonstruálására volt szükségünk, és meg kellett hallgatnunk a dialógusnak azt a másik felét, amit (teljesen talán sohasem ki-tölthető) csend vesz körül. Annyit azonban talán mégis sikerült megmutatnunk, hogy ez a csend — beszédes csend.

BUDAY GYÖRGY: RADNÓTI-ILLUSZTRÁCIÓ